

Gherghina BODA

DR. DOC. OCTAVIAN I. FLOCA (1904-1983)
– PERSONALITATE CULTURAL-ȘTIINȚIFICĂ MARCANTĂ

Doctor docent în filozofie, istoric, arheolog și numismat, erudit și pasionat cercetător al istoriei românilor, Octavian Floca s-a impus ca o personalitate marcantă a județului Hunedoara și nu numai. El s-a născut în satul Zlagna, comuna Bârghiș, județul Sibiu, la 23 martie 1904. Studiile liceale le-a făcut la Dumbrăveni, iar cele universitare la Facultatea de litere și filozofie din Cluj, unde i-a avut ca profesori, printre alții, pe D.M. Theodorescu, E. Panaitescu și I. Lupaș. Încă din studenție și-a făcut ucenicia în arheologie la Brețcu, Tibiscum, Costești și Ulpia Traiana Sarmizegetusa¹. A absolvit facultatea în anul 1927, an în care intră în rândurile personalului științific al Institutului de Studii Clasice și al Muzeului Universității din Cluj, ca preparator la istoria antică și arheologie, alături de I.I. Rusu. El a predat studenților numismatica greacă și romană. Obține o bursă de stat în anii 1930-1931, perioadă în care îl găsim pe Octavian Floca membru al Școlii române din Roma, alături de D.M. Pippidi, M. Berza, V. Vătășianu ș.a.²

În urma studiilor din Italia, O. Floca publică lucrarea *I culti orientali nella Dacia* (1931), scrisă pe baza cercetărilor făcute despre cultele orientale întâlnite în provincia romană nord-dunăreană.

Întors în țară în anul 1931, O. Floca își continuă activitatea în cadrul Institutului de Studii Clasice din Cluj până în anul 1934, când se stabilește la Deva, unde de la 1 iunie ocupă funcția de director al Muzeului Județean până în anul 1963. Importantele vestigii daco-romane ale județului Hunedoara l-au determinat să se stabilească în Deva, cercetarea acestora în următorii ani susținând cu prisosință această alegere. Numirea în postul de director constituie o perioadă de dezvoltare, de extindere a activității de cercetare arheologică, de valorificare științifică a noilor descoperiri și de îmbogățire a patrimoniului muzeului prin achiziții de piese valoroase aflate în colecții particulare (câteva zeci de piese de lapidariu – monumente epigrafice și sculpturi romane), dar și de piese descoperite în urma săpăturilor arheologice. El inaugurează acum cea mai înfloritoare perioadă din existența muzeului devenit. Introduce o nouă ordine, astfel că în numai câțiva ani reușește să clasifice piesele muzeale după normele cerute de muzeografie și să inventarieze științific toate colecțiile muzeului. Întreprinde campanii de săpături arheologice, singur sau în colaborare cu Institutul de Studii Clasice din Cluj la Zlatna, Corabia, Coșolț, Hobița, Micia, Ulpia Traiana Sarmizegetusa și cetățile dacice din Munții Orăștiei³. Descoperirile sale din cetatea dacică de la Bănița au îmbogățit informațiile despre sistemul de apărare al dacilor înainte de cucerirea romană. Prin aceste săpături reușește să îmbogățească patrimoniul muzeului, îndeosebi cu piese preistorice și romane.

În anul 1936, împreună cu Victor Șuiaga, publică *Ghidul județului Hunedoara* iar în anul 1937 pune bazele revistei muzeului, *Acta Musei Regionalis Devensis – Sargetia*, care din 1968 se va numi *Sargetia – Acta Musei Devensis*. Aceasta era continuatoarea vechii reviste proprii, *Publicațiile Muzeului Județului Hunedoara*, înființată de directorul Iosif Mallasz în anul 1925 și care va continua să apară până în anul 1928. Revista publicată prin grija directorului O. Floca era prima revistă de arheologie locală a unei instituții muzeale de provincie⁴.

Tot din anul 1937 Octavian Floca va conduce și activitatea muzeului din Sarmizegetusa, imprimând și aici noi și moderne direcții de dezvoltare a instituției. Dintr-o statistică a anului 1940, adresată savantului Nicolae Iorga, președintele Comisiei monumentelor istorice, adresă care conține

¹ Ioan Andrițoiu, *Dr. doc. Octavian Floca la a 75-a aniversare*, în „Sargetia”, XIV/1979, p. 9.

² *Ibidem*.

³ Maria Razba, *Personalități hunedorene (sec. XV-XX)*, Deva, 2004, p. 202.

⁴ Adriana Rusu-Pescaru, *Pro memoria*, în „Sargetia” XXVI/1/1995-1996, p. 12.

inventarele colecțiilor muzeale devene, aflăm că secția preistorică conținea 11134 de piese, secția romană – 2513 piese, colecția numismatică – 4805 piese, etnografia – 1988 piese, științele naturii – 203 piese, artele frumoase – 49 piese, biblioteca – 3802 volume și muzeul din Sarmizegetusa – 1060 piese⁵. Această statistică relevă foarte clar progresele înregistrate de muzeul deven de la instalarea lui Octavian Floca în funcția de director, dar și calitățile sale manageriale.

Octavian Floca a acordat o deosebită atenție colectării tuturor pieselor nou descoperite, precum și centralizării datelor despre toate monumentele istorice părăsite și neîngrijite de pe teritoriul județului. Astfel, el declanșează o amplă acțiune de salvare a monumentelor istorice lăsate în paragină, apelând atât la ajutorul Comisiei monumentelor istorice din București, cât și la diverse societăți care patronau bunuri de interes muzeal. În arhiva muzeului am găsit un document adresat conducerii societății „Cuprifera” din București, prin care muzeul deven solicita, referitor la monumentele situate în parcul castelului din Zam, „... ca toate aceste monumente să fie puse la adăpost și făcute accesibile vizitatorilor... Prin cedarea acestor monumente istorice nu numai că puneți la adăpost câteva materiale ale strămoșilor, care ne sunt tare scumpe, dar faceți, în același timp, o însemnată operă națională”⁶. Tot demersurilor lui O. Floca i se datorează și obținerea de către muzeu a monumentelor de la Geoagiu, a materialelor din curtea spitalului Orăștie, a unor acte în limba latină și a ordinului Fundației Culturale Regale deținute de primăria din Baia de Criș.

În anul 1940 obține titlul științific de doctor în litere și filozofie al Universității din Cluj cu teza *Sisteme de înmormântare în Dacia Superioară romană*, iar în anul 1961 obține titlul de doctor docent.

Atunci când a preluat conducerea Muzeului Județean Deva, sediul muzeului se afla în clădirea „Casei săracilor” din ale cărei două săli erau rezervate Societății culturale „Astra”. În anul 1938, muzeul deven își va muta pentru ultima oară colecțiile în edificiul „Magna Curia”, sediu în care își desfășoară activitatea și astăzi. În anul 1934, muzeul avea, conform statutelor, următoarele secții⁷: 1. biblioteca și arhiva; 2. artele frumoase; 3. secția industrială; 4. secția antichităților și numismatică; 5. etnografică; 6. istorie naturală. Prin deceniul al cincilea, muzeul avea cinci colecții principale⁸: arheologie, etnografie, istorie, artă și științele naturii. La aceea dată, muzeul era cotelat ca „*cel mai bine organizat și cel mai bogat muzeu regional din țară*”, cea mai valoroasă parte a pieselor fiind cele romane, preistorice, numismatice și etnografice.

Cunoscut ca un pasionat numismat, dr. Octavian Floca și-a adus un aport deosebit la creșterea colecției numismatice. Prin studiul *Monnais dacique du type Hunedoara – Les trésor de monnais de Rădulești et de Sălașu de Sus*, publicat în anul 1947 în revista *Dacia*, O. Floca și-a adus un aport deosebit la cercetările privind moneda dacică din Transilvania. Era un minuțios și atent cercetător, ceea ce i-a adus recunoaștere din partea colegilor de breaslă. Iată ce afirma Constantin Preda: „*Clasificarea pe ștanțe monetare făcută de Octavian Floca monedelor din tezaurul de la Rădulești, ca și a celor din tezaurul de la Sălașul de Sus, care se dovedește și astăzi valabilă, se bazează pe o metodă științifică de cercetare*”⁹. Recunoașterea sa oficială ca numismat a fost făcută în momentul în care a fost ales ca membru al Societății Numismatice din România. În calitate de specialist în numismatică a făcut parte din comitetul redacțional al revistei *Studii și cercetări de numismatică*, alături de Constantin Preda, Mihail Macrea, Emil Condurachi, Bucur Mitrea și Székely Zoltán. În această revistă a publicat mai multe studii prin care populariza descoperirile monetare făcute în urma săpăturilor arheologice, printre care tezaurul monetar de la Cugir (1955), care cuprindea 9 monede

⁵ Arhiva Muzeului Deva, dos. 1934, act 82.

⁶ *Ibidem*, dos. 1936, act 189/11 nov.

⁷ Veronica Picioruși, *Contribuții la cunoașterea activității Muzeului din Deva în perioada interbelică*, în „Sargetia” XIV/1979, p. 528.

⁸ Arhiva Muzeului Deva, dos. 1929, act 325/20. nov.

⁹ Constantin Preda, *Monedele geto-dacilor*, București, 1973, p. 300.

thasiene – 8 tetradrahme Macedonia Prima și 1 tetradrahmă Filip al II-lea, monedele de la Sălașu de Sus, în număr de 111 piese, dintre care 108 denari republicani romani și 3 imitații, descoperirile monetare feudale din sec. XVI-XVII de la Deva și Boholt ș.a.

Pasiunea sa pentru numismatică s-a materializat într-o valoroasă colecție personală, pe care la pensionarea sa, în anul 1958, a lăsat-o muzeului devenit. În timpul directoratului său, O. Floca a reușit să mărească colecția numismatică de la câteva sute de piese, în anul 1922, la peste 15.000, dintre care 13.000 grupate în tezaure antice, feudale și moderne¹⁰.

Preocupările sale arheologice s-au manifestat încă înainte de a deveni directorul muzeului din Deva. Principalele șantiere arheologice după 1924 vor deveni Sarmizegetusa și Micia, conduse de Constantin Daicoviciu și Octavian Floca. Ei își vor desfășura activitatea împreună cu 50 de studenți de la diferite facultăți din țară, cazați la muzeul din Sarmizegetusa. Pe lângă săpături, aceștia au organizat și conferințe în comunele din jurul Sarmizegetusei. Între 1934-1936, campaniile de săpături s-au desfășurat neîntrerupt. Chiar dacă investițiile materiale și umane au fost mari, rezultatele obținute au fost pe măsură. Acum se descoperă amfiteatrul roman, considerat prima descoperire extrem de valoroasă, premieră a acestui tip de edificiu descoperit pe teritoriul vechii Dacii. Săpăturile în această zonă s-au întrerupt în anul 1937 din lipsă de fonduri, fiind reluate ulterior. Nici la Micia lucrurile nu au stat mai bine, cert este că descoperirile au fost numeroase, dovadă stând cele 2200 de poziții din inventarul muzeului din Deva introduse numai în anul 1939¹¹.

Octavian Floca nu s-a rezumat doar la activitatea de specialitate, ci a dovedit calități manageriale deosebite. Pe lângă cele organizatorice amintite mai sus, putem releva și inițiativele transmise Comisiunii monumentelor istorice, menite să „*asigure bunul mers al muzeelor ținutuale, județene și comunale*”¹²: întocmirea unui regulament unitar pentru toate muzeele provinciilor, județelor și comunelor care să cuprindă principiile de bază ale organizării și conducerii activității muzeale, obligarea tuturor instituțiilor școlare sau particulare care dețineau colecții muzeale de a prezenta anual inventarele colecțiilor muzeelor din centrele mai mari ale regiunilor, precum și inventarele achizițiilor anuale, o nouă lege a muzeelor conformă cu noile legi administrative „*care respectă individualitatea regiunii și interesele noastre naționale*”¹³.

În anul 1940, Ardealul de nord a trecut sub stăpânire maghiară, iar după al Doilea Război Mondial, când Ardealul de nord a fost retrocedat României, noul regim a pus muzeele sub îndrumarea Așezămintelor Culturale, instituție nou creată, care a ordonat reorganizarea muzeelor din țară și reciclarea muzeografilor¹⁴. Octavian Floca, împreună cu Székely Zoltán și M. Moga au fost însărcinați să viziteze toate muzeele din țară și să facă un raport asupra stării lor. O consecință a acestor vizite a fost organizarea cursurilor de perfecționare pentru personalul din muzee. Pentru meritele deosebite în activitatea acestora din anul 1957, au fost decorați cu Ordinul Muncii clasa a III-a, decorație înmănată de dr. Petru Groza, președintele Republicii Populare Române¹⁵. Unul dintre prietenii săi cei mai buni, Székely Zoltán, mărturisește despre O. Floca că „*a fost foarte corect și modest. Nu a fost cu prejudecăți față de nimeni, să fi fost ungar sau altă naționalitate, a fost înțelegător, tolerant și prietenos. El fiind mai în vârstă, cu colegii mai tineri a avut o comportare așa de cordială, încât toți i s-au adresat cu cea mai mare încredere. Pe tinerii cercetători i-a îndrumat cu cea mai mare bunăvoință și i-a ajutat în toate problemele legate de arheologie... de o mare cultură și cu o pregătire profesională deosebită ar fi trebuit să aibă o catedră la o instituție universitară, ca să*

¹⁰ Olimpia Palamariu, *Dr. Octavian Floca – colecționar și pasionat cercetător numismat*, în „Sargetia” XXV/1992-1994, p. 224.

¹¹ Arhiva Muzeului Deva, dos. 1940, act 36/22 febr.

¹² *Ibidem*, dos. 1940, act 75/20 aprilie.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Zoltán Székely, *In memoriam directorului doctor docent Octavian Floca*, în „Sargetia” XXVI/1/1995-1996, p. 27.

¹⁵ *Ibidem*.

*formeze cadre tinere de arheologi, predându-le bogatele sale cunoștințe în domeniul arheologiei. A fost nu numai un cercetător foarte bun, numismat, dar și un excelent interpretator al vestigiilor trecutului îndepărtat al dacilor și romanilor din regiunea Hunedoarei*¹⁶.

Comorile arheologice adăpostite de muzeul din Deva au făcut obiectul multor investigații științifice. Din corespondența muzeului aflăm că poetul Lucian Blaga, cumnatul compozitorului Tiberiu Brediceanu, dorea să studieze sculptura și stilul de construcție specific dacilor¹⁷, că istoricul Silviu Dragomir solicita transcrierea scrisorilor lui Buteanu¹⁸, că Radu Vulpe solicita punerea la dispoziție a revistei *Sargetia* și a altor lucrări de istorie a patriei¹⁹, precum și solicitările altor personalități ale timpului pentru diferite piese din colecțiile muzeului.

Octavian Floca a reușit să ridice prestigiul științific al muzeului nu numai în ochii specialiștilor din țară, ci și în rândul specialiștilor din Italia, Germania și Ungaria. De asemenea, a depus toate eforturile pentru participarea muzeului la nenumărate manifestări cultural-științifice organizate de centre universitare din țară. Astfel, în toamna anului 1936, O. Floca participă la cel de-al III-lea Congres național de arheologie și numismatică de la Cluj, în aprilie 1937 este delegat din partea județului Hunedoara la Expoziția-târg a Ligii Naționale a Femeilor Române de la București etc.²⁰ Cert este că prin acțiunile sale, O. Floca a reușit să integreze instituția muzeală în circuitul cultural-științific al țării și să confere un mare prestigiu instituției pe care o conducea.

Noua imagine a muzeului a fost rapid percepută de specialiștii vremii, printre care Nicolae Iorga și Constantin Daicoviciu. Dar nu numai specialiștii apreciau activitatea muzeului, ci și publicul vizitator. Părerile acestuia sunt cuprinse în *Cartea de impresii* a muzeului (vol. I, 25 iulie 1920-29 mai 1935 și vol. II, 1955-1996). Primul volum cuprinde nume sonore ale culturii și științei din România, dar din nefericire o perioadă lungă de timp această carte de impresii este întreruptă, reluându-se abia în 1955 sub două forme: un caiet pentru vizitatorii obișnuiți, din care nu se poate selecta nimic și o carte propriu-zisă, păstrată de director pentru oaspeții de vază. Apar notațiile a diverse delegații străine care au vizitat muzeul, opinia unui grup de ziaristi străini care vizitează muzeul în 1959 („*Cu un interes mare am urmărit explicațiile domnului director și vrem să exprimăm recunoștința noastră pentru posibilitatea pe care el ne-a oferit-o de a cunoaște trecutul și prezentul, natura și poporul acestei regiuni*”), dar și părerea Patriarhului României, Justinian, din 17 oct. 1960 („*Vizitând cetățile dacice de la Grădiștea, Sarmizegetusa, Costești și Deva a căror comună este Muzeul din Deva, condus de vrednicul prof. Floca, ne-am dus cu gândurile noastre la aleasa cultură a strămoșilor noștri, dacii...*”)²¹.

Dr. Octavian Floca a desfășurat o prodigioasă activitate științifică, publicând numeroase materiale despre epoca dacică și romană, despre continuitatea dacică în perioada romană și despre continuitatea de viață a populației daco-romane după retragerea aureliană, dar și multe studii numismatice. Ca răsplată pentru activitatea sa științifică și muzeografică, O. Floca a fost ales membru al Consiliului Internațional al Muzeelor UNESCO, membru al Societății de Științe Istorice din România, membru al Societății Numismatice din România, fiind totodată distins cu Premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române (1938), cu Premiul de Stat clasa a II-a (1951) și Ordinul Muncii clasa a III-a (1957)²². Pentru cercetările de la Piatra Roșie, O. Floca, împreună cu Daicoviciu, au primit Premiul de Stat. Octavian Floca a avut și sarcini cu caracter obșteșc, cum ar fi conducerea revistei muzeului, a despărțământului Asociației culturale „Astra”, fondator și primul președinte al *Societății*

¹⁶ *Ibidem*, p. 28.

¹⁷ Arhiva Muzeului Deva, dos. *Corespondență* (1920-1040), scrisoarea din 14 oct. 1921.

¹⁸ *Ibidem*, scrisoarea din 12 febr. 1926.

¹⁹ *Ibidem*, scrisoarea din 15 nov. 1939.

²⁰ Veronica Picioaruși, *op. cit.*, p. 537.

²¹ Rodica Andruș, *Din „Cartea de Aur”*. La 115 ani de la înființarea muzeului de la Deva, în „*Sargetia*” XXVI/1/1995-1996, p. 23.

²² *Enciclopedia istoriografiei românești*, coord. științ. Dr. Ștefan Ștefănescu, București, 1978, p. 143.

de științe istorice și filologice a județului Hunedoara, membru în comitetul de redacție al revistelor *Studii și cercetări de istorie veche* (1953-1955) și *Studii și cercetări de numismatică* (1955-1971), președinte al Comitetului regional pentru cultură și artă, vicepreședinte al Comitetului regional pentru cercetare științifică.

Contribuția deosebită pe care și-a adus-o pe tărâm cultural-științific a făcut din Octavian Floca o personalitate de seamă, așezată cu onoare printre alte personalități ale neamului, studiile și descoperirile sale îmbogățind patrimoniul științei istorice românești.

S-a stins din viață la 3 august 1983, la Deva.

Octavian I. Floca, Ph. d. – outstanding, cultural-scientific personality

Abstract

Octavian Floca, Doctor in Philosophy, historian, archaeologist and numismatist was born on 23 of March 1904 in Zlagna, district of Sibiu and he passed away on 3 of August 1983 at Deva.

He developed a scientific activity, he published several studies about the daco-roman period. He effectuated archaeological diggings at Zlatna-Corabia, Cașolț, Hobița, Sarmizegetusa etc. O. Floca was the manager of the Museum of Deva for three decades, and thus, the museum became a very important one. He was a member of many societies and he was awarded several prizes and decorations. O. Floca is a remarkable Romanian personality.